

ONA-TILI DARSLARIDA ESHITISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARDA O'QUV MOTIVATSIYASINI OSHIRISH

Hamroyeva Sitora Farhod qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim fakulteti

Surdopedagogika yo'nalishi 304-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ona tili darslarida eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun o'quv motivatsiyasini rivojlantirish masalasi yoritilgan. Motivatsiyani oshirish uchun turli pedagogik yondashuvlar, jumladan, differensial yondashuv, rag'batlantirish tizimi, amaliy mashg'ulotlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhimligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Motivatsiya, eshitish nuqsoni, ona tili darslari, pedagogik yondashuv, zamonaviy texnologiyalar.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается вопрос развития учебной мотивации у детей с нарушением слуха на уроках родного языка. Подчеркивается важность использования различных педагогических подходов, включая дифференцированный подход, систему поощрений, практические занятия и современные технологии для повышения мотивации.

Ключевые слова: Мотивация, нарушение слуха, уроки родного языка, педагогический подход, современные технологии.

ANNOTATION

This article discusses the issue of developing learning motivation in children with hearing impairments during native language lessons. It highlights the importance of using various pedagogical approaches, including a differentiated approach, a reward system, practical exercises, and modern technologies to enhance motivation.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

Keywords: motivation, hearing impairment, native language lessons, pedagogical approach, modern technologies.

Bugungi kunda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim jarayoni maxsus yondashuv va metodlarni talab qiladi. Ayniqsa, ona tili darslarida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularda mustaqil fikrlash, muloqot qobiliyatlarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti oldiga davlat va jamiyat qo'yayotgan maktabgacha ta'limning maqsadi va vazifalaridan biri- bilim va ko'nikmalarni shakllantirish bilan bir qatorda, bolaning imkoniyatlarini ochish va rivojlantirish, uning tug'ma qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishdir. Jamiyatda ro'y berayotgan o'zgarishlar bugungi kunda yangi sharoitlarga tez moslashishni talab qiladi.

Eshitishning buzilishi eshitish nuqsoni bo'lgan bolalarda tafakkur rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ammo intellekti har qanday yoshda saqlanib qoladi. Demak, kar bolaning potentsial imkoniyatlari eshitishi meyorda bo'lgan bola bilan bir xil. Bu imkoniyatlarni amalga oshirishga faqat bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish bilan cheklanib qolmasdan, nafaqat eshitish va nutqni rivojlantirishga, balki umuman butun bilish faoliyatini shakllantirishga qaratilgan maxsus tashkil etilgan o'quv jarayonida erishiladi. L.S. Vigotskiyning fikricha- "Jamiyatdagi karlik muammosi - ijtimoiy muammo"dir.

O'ziga xos kommunikativ xususiyatlarga ega bo'lgan kar va zaif eshituvchi bolalarning ta'limi va ijtimoiy reabilitatsiya jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish alohida ahamiyatga ega. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda saqlanib qolgan sezgi a'zolarining kompensator faollashuvi munosabati bilan axborotni vizual idrok etish yetakchi o'rinni egallashi ham bu omilni kuchaytiradi. Bilimga bo'lgan qiziqishni oshirishda, faqat o'rganilayotgan materialning mazmuniga tayanib bo'lmaydi, o'quv jarayoniga bolalarni jalb qilish usullari hamda mashg'ulot texnologiyalari muhim ahamiyatga ega. Kompyuter va kompyuter texnologiyalari hayotimizning ajralmas qismiga aylandi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

Ta'lim jarayonida eshitish qobiliyati cheklangan bolaga har qanday o'quv materialini so'z bilan tushuntirish ba'zan qiyin kechadi. Multimediya vositalari yordamida esa bolalarga kerakli ma'lumotlarni idrok etish osonlashadi. Bundan tashqari, ovoz balandligini o'zgartirishni osonlashtiradigan yangi axborot texnologiyalari, xususan, audio materiallarning muayyan chastotalarini o'zgartirish orqali eshitish qoldiqlarini rivojlantirish mashqlarida ham foydalanish mumkin. Zaif eshituvchi va kar bolalar bilan ishlashda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan quyidagi maqsadlarda foydalaniladi:

- o'rganish motivatsiyasini oshirish;
- o'quv jarayonining samaradorligini oshirish;
- bolalarning kognitiv sohasini faollashtirishga ko'maklashish.

O'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklaridan biri mashg'ulotlarning yangiligi, kompyuter bilan ishlashga qiziqish tufayli ta'lim sifatini oshirishdir. AKTdan foydalanish mashg'ulotlarni yuqori es tetik va hissiy darajada o'tkazishga imkon beradi, ko'rgazmalilikni ta'minlaydi, zarur hollarda didaktik materialdan ko'proq foydalanish mumkin, vaqtni tejaydi, har bir bolaga o'z tempida ishlashga imkon beradi, mustaqil faoliyat ko'nikmalarini shakllantiradi, defektologga bola bilan defferensiallashgan holda individual ishlashiga imkon beradi, ta'lim natijalarini tez nazorat qilish va baholash imkoniyatini beradi.

Zamonaviy texnologiyalar jalb qilingan har qaysi mashg'ulotlarga bolalarda qiziqish uyg'onib, ijobiy munosabatda bo'ladilar. Bu ularning motivatsiyasini oshirishga va bola uchun ham, pedagog uchun ham muhim bo'lgan natijalarga erishishda yordam beradi. Kompyuter ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun shart-sharoitlarni yaratishga imkon beradi, yangicha ta'limni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarni ochib, bolaning individual xususiyatlariga moslashtiriladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotimizdagi innovatsion ishlarning eng muhim natijalaridan biri bu AKTdan foydalangan holda o'tilgan mashg'ulotlardir. Maktabgacha ta'limda kompyuter texnologiyalari deyarli barcha faoliyatlarida qo'llanilishi mumkin. Pedagog bolalarga kompyuter nafaqat o'yinlar uchun mo'ljallanganligini ham o'rgatib boradi.

Shunday qilib, AKT o'qituvchi-defektologga o'z ishida yordam beradi. Bu matn va tasviriy materiallarni tanlash, individual topshiriqlar va ma'lum o'quv materiallari,

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

uslubiy ishlanmalarning elektron bazasini yaratish, tizimlashtirish va saqlash imkonini berishi bilan ifodalanadi.

Kompyuter yordamida juda ko'p qiziqarli ma'lumotlarni olish, kitoblar, gazetalar, yangi o'quv qurollari, dasturlar yaratish mumkin. Bundan tashqari, AKTdan foydalanib, o'qituvchi-defektolog alohida ehtiyojli bolalarni o'qitishda korreksion-rivojlantiruvchi xarakterga ega bo'lgan maxsus ta'lim dasturlarini qo'llashi mumkin. Maxsus ta'limda bolalarning nutq madaniyati, ijtimoiy-hissiy sohalarini rivojlantirish uchun quyidagi dasturlar yaratilgan: «Мир за твоим окном», «Видимая речь». Dasturlar keng ko'lamli ko'nikmalar va tasavvurlarni rivojlantiruvchi, tadqiqot xarakteriga ega. Ammo, eshitishda nuqsoni bo'lgan maktabgacha, kichik maktab yoshidagi bolalar uchun o'zbek tilida bunday dasturlarning yaratilmaganligi hozirgi kunda dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

IT sohasida faoliyat olib borayotgan o'zbek mutaxassisleri tomonidan eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning nutqini, ijtimoiy-hissiy va bilish sohalarini rivojlantirish uchun mukammal elektron dasturlar, mobil ilovalar yaratilishi surdopedagoglarning ishini osonlashtirib qolmay, balki bunday dastur va ilovalar orqali ota-onalar farzandlari bilan shug'ullanishlari, pedagog bergan topshiriqlarini qiyinchiliksiz bajarishlari uchun motivatsiya yaratib berishi mumkin.

Shunday qilib, zamonaviy AKTdan foydalanish ta'lim jarayonini boyitadi, eshitish qobiliyati zaif bolalarni yuqori professional darajada o'qitishni tashkil etish, ta'limni yanada samarali qilish, imkoniyati cheklangan bolalarning jamiyatda muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvini ta'minlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Босова, Л.Л. Компьютерные уроки в начальной школе/Л.Л.Босова//Информатика и образование. -2002.-№1
- 2.Кехтер, Т.А. Необходимость применения в практике работы учителя начальных классов инфомационно-коммуникационных технологий/Т.А.Кехтер.-2004.-155к

E CONF SERIES

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th April, 2025

3. Назарова, Л.П. Методика развития слухового восприятия у детей с нарушением слуха: Учеб.пособие для студ.пед.высш.учеб.заведений/ Tahrir. В.И.Селиверстова. -М.:Гуманит.изд.центр ВЛАДОС.2001.-288б.